

Дзера М.М., доктор філософії, професор кафедри філософії та політології
*Львівського національного університету ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С.З.Гжицького*

Пасічний Р.Я., старший викладач кафедри політології
НУ «Львівська політехніка»

ЗАЛУЧЕННЯ УКРАЇНИ ДО МИТНОГО СОЮЗУ, ЯК ПРИКЛАД ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Міжнародний досвід показує, що в сучасних умовах загострення конкурентної боротьби між національними економіками за кращі ринки збуту, доступ до матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів одним із дієвих механізмів є регіональна інтеграція та отримання максимальних переваг від залучення в міжнародні торговельні відносини через механізм участі в різноманітних регіональних проектах. Зовнішньоекономічна політика України характеризується балансуванням між західноєвропейським та східноєвропейським векторами та пошуком адекватних механізмів реалізації її економічного, трудового, ресурсного потенціалу.

Україна опинилась на роздоріжжі у політичному виборі між ЄС та Митним Союзом. На інтеграційний вибір впливають, щонайменше, три чинники: правовий, економічний, політичний. Правовий — це збереження суверенітету і державності, економічний — розвиток країни і добробут народу, політичний — це забезпечення цивілізаційного майбутнього українського суспільства. Незважаючи на цифри та економічні підрахунки, питання вступати у Митний Союз чи ні, є політичним (цивілізаційним), а не економічним. З цю думку підтверджують і президенти України і Росії. Тому, особливої актуальності на сьогоднішній день, набуває розгляд інтеграційного вибору України, саме як процесу політичного, а не економічного.

Проблематика політичного процесу є широко дослідженою у вітчизняній та зарубіжній політичній науці. З вітчизняних дослідників політичного процесу слід відзначити В. Андрущенка, А. Білоуса, А. Волинського, М. Михальченка, М. Поліщука, А. Романюка, Ф. Рудича. Одним з наслідків цього стало широке коло тлумачень поняття політичного процесу, його стадій та видів. У сучасній західній політології політичний процес розглядають з позицій системного, структурно-функціонального, бігевіористського, інститутційного та інших підходів, як: – сукупність дій із забезпечення формування, зміни, перетворення та функціонування політичної системи (Д. Істон, Г. Алмонд); результат функціонування політичної системи (Парсонс) – «результуючий вектор» політичних воль, інтересів та ціннісних орієнтацій суб'єктів тієї чи іншої політичної події (Г. Лассуелл, Г. Меріам); – трансформація політичних інститутів (С. Хантігтон); – майже те саме, що політика взагалі (Р. Доуз) [2, с. 39; 9, с. 311]. Ми скористаємось визначенням політичного процесу вітчизняних авторів. Політичний процес – впорядкована послідовність дій та взаємодій політичних акторів, що створюють та відтворюють політичні інститути та безпосередньо пов'язані з реалізацією

владних інтересів [7, с. 8]. Політичний процес – сукупність дій інституалізованих і неінституалізованих суб'єктів політики на здійснення своїх специфічних функцій у сфері влади, які ведуть у кінцевому підсумку до розвитку чи занепаду політичної системи суспільства [10, с. 312]. Політичний процес – форма функціонування політичної системи, суспільства, яка постійно еволюціонує у просторі, часі, тобто має конкретні характеристики, часові періоди [2, с. 38]. Розуміння подій, які наповнюють політичний процес, неможливо без відповіді на запитання «хто діє?», «як діє?», «які наслідки мають дії?» [4, с. 344]. Ці питання виводять нас на структуру політичного процесу, що складається з наступних елементів: – суб'єкти політичного процесу (інституалізовані і неінституалізовані); – політичні інтереси цих суб'єктів; – політична діяльність людей (професійна політична діяльність і політична участь рядових громадян); – політичні відносини, що складаються в результаті діяльності суб'єктів політичного процесу.

Даючи відповідь на ці питання в контексті вступу (не вступу) України до Митного Союзу, визначимо суб'єктів цього процесу. Це – Україна, Росія, ЄС та Китай. На перший погляд видається дивним – до чого тут Китай у цьому "Любовному трикутнику"? Справа в тому, що після розвалу СРСР на Євразійському континенті відбувся новий геополітичний переділ, та сформувались три основні центри притягання - Євросоюз, Росія і Китай, які прагнуть сформувати довкола себе, нові політико-економічні утворення. Серед цієї трійки Росія має найслабший економічний потенціал. З огляду на це, Росія намагається наростити свій потенціал за рахунок країн-сателітів, насамперед з пострадянського простору.

Україна — одна з кількох країн на Євразійському континенті, які поки що не ввійшли в інтеграційні формування. Саме тому вона усе більше стає плацдармом гострої боротьби між згаданими інтеграційними центрами. Євросоюз демонструє поки стриману політику відносно євроінтеграції України, хоча і не бажає її вступу в Митний союз. На нинішньому етапі ЄС пропонує Україні політичну асоціацію. Китай серйозно ще не "досягся" до України, хоча і виявляє активні зусилля, насамперед в економічному плані.

Разом з тим, в останні роки, Україна відчула з боку Росії наполегливі спроби утягнути її в інтеграційні утворення — Митний союз і Євразес. Очевидно, що це вигідно насамперед Росії. І ця вигода подвійна. По-перше, не допускаючи зближення України з іншими інтеграційними формуваннями, насамперед з ЄС, Росія обмежує зміцнення конкурента. По-друге, утягуючи Україну у свої інтеграційні формування — Митний союз, Євразес, Росія зміцнює свої конкурентні позиції.

Звертаючись до часового аспекту політичного процесу, слід відзначити, що він реалізується як сукупність взаємопов'язаних, структурно самостійних фаз, які мають свою визначеність і специфічні властивості. Такі фази визначаються поняттям стадії політичного процесу. Інакше кажучи, кожна з них має свою мету і властиві лише їй риси, але, взяті разом, вони утворюють єдину послідовність, спрямовану на реалізацію загальних цілей, що формуються в політичній системі. Існує декілька підходів до виділення стадій політичного процесу. Деякими дослідниками робиться наголос на прийнятті політичних

рішень, і в такому випадку політичний процес розуміється як сукупність двох фаз – підготовчої та реалізації прийнятих політичних рішень. Кожна з них має свої навмисно чи ненавмисно приховані від висвітлювання сторони.

Якщо подивившись на ситуацію залучення України до Митного Союзу з точки зору часового аспекту – побачимо, що ми вже «переросли» підготовчу стадію, та підійшли упритул до стадії прийняття рішень. Звичайно під час цієї стадії не все є прозоро, і деякі аспекти входження України до того чи іншого інтеграційного утворення приховують, замовчуються чи свідомо подаються у викривленому світлі.

Вважаємо, що цей рік буде переломним для України. Мусить вирішитись питання цивілізаційного вибору, та перш ніж його зробити слід зважити, що: у правовому аспекті: входження України в Митний союз і Евразес приведе до істотного звуження суверенітету України; в економічному аспекті: інтеграційна привабливість Митного союзу й ЕврАзес для України дуже слабка, інтеграційна база (зовнішня торгівля, промислова кооперація і т.п.) у значній мірі втрачена, і перспектив її відновити немає; у політичному аспекті: входження України в інтеграційні утворення з Росією вигідно насамперед і найбільшою мірою останньої, і воно перебиває європейські перспективи України. Тому цей вибір буде у першу чергу політичним, і на пряму впливатиме на стратегію національного розвитку.

Література

1. Волинський А. К. Стадії політичного процесу. Політико-правові основи класифікації [Електронний ресурс] / А. К. Волинський // Політичний менеджмент. – 2004. – № 1 (4). – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=22&c=220>. – Заголовок з екрану.
2. Головатий М. Ф. Політичний менеджмент : [навч. посіб.] / М. Ф. Головатий. – К. : МАУП, 2005. – 264 с.
3. Ілляшов Г. О. Політичний процес як реалізація динаміки політичної системи [Електронний ресурс] / Г. О. Ілляшов. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_42/Gileya42/P5_doc.pdf. – Заголовок з екрану.
4. Лавриненко В. Н. Политология: [курс лекцій] / В. Н. Лавриненко, Ж. Б. Скрипкина, В. В. Юдин. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 400 с.
8. Ротар Н. Циклічні політичні процеси в Україні трансформаційного періоду: методологічні проблеми дослідження та викладання / Н. Ротар // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Вип. 17. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – С. 8–12.
10. Холод В. В. Политология : [підручник] / В. В. Холод. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 480 с.